

Nr 525.

Av herrar **Wedén** och **Dahlén**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 138, angående anslag för budgetåret 1953/54 till främjande av bostadsförsörjningen m. m.*

I proposition nr 138 förordar socialministern en omläggning av bostadsrabatterna. Förslaget är ur flera synpunkter anmärkningsvärt.

Det äger för det första föga samband med det av 1951 års bostadsutredning avgivna betänkandet, vilket i här aktuella avseenden mött en nästan genomgående välvillig behandling av remissinstanserna, utan utgör en av socialministern av allt att döma ganska hastigt företagen konstruktion, som icke varit föremål för någon som helst sakkunnig prövning i andra instanser, t. ex. av kommunerna. För det andra innebär socialministerns förslag en fullständig brytning med de principer, som tydligen varit vägledande för bostadsutredningen. Dessa kan i korthet sammanfattas på följande sätt.

1. De sedan 1948 inträffade stegringarna av bostadskostnaderna utgör skäl för en höjning av bostadsrabatterna.
2. Det allmänna statsfinansiella läget sätter för närvarande en gräns för de åtaganden som statsmakterna rimligen kan vara i stånd att göra.
3. Under sådana förhållanden är det väl motiverat att belopp, som kan ställas till förfogande för en förbättring av bostadsrabatterna, i första hand kommer de sämst ställda flerbarnsfamiljerna till godo.

Från dessa utgångspunkter formulerade bostadsutredningen sina förslag, som i stort sett innebar att de normala familjebostadsbidragen i huvudsak skulle bli oförändrade för lägenheter om 2 rum och kök, medan en viss förbättring skulle införas för familjer med *fler* än 2 barn, som till följd av sin storlek för att undgå utpräglad trångboddhet behövde något större lägenheter eller bäst kunde lösa sin bostadsfråga i en egnahemsbyggnad. För de familjer, som till följd av särskilt låga inkomster har mycket svårt att skaffa sig en hygglig bostad, föreslog utredningen en förstärkning av det vanliga familjebostadsbidraget med 50 procent för familjer, som har högst hälften av de största inkomster, som berättigar till vanligt familjebostadsbidrag. I en reservation till utredningens betänkande föreslogs dessutom, att med 25 procent förhöjda bidrag skulle kunna utgå till familjer med inkomstlägen mitt emellan de för vanligt bidrag och med 50 procent förhöjda bidrag förutsatta. Det senare förslaget har tillstyrkts i remissyttranden av Svenska stadsförbundet och de kommunala bostadsföretagens samorganisation.

Bostadsutredningen har samtidigt framhållit, att den mera allmänt utjämnande uppgift med avseende på barnförsörjningskostnaderna, som också från början avsågs med familjebostadsbidragen, genom den inträffade utvecklingen, som inneburit begränsningar i olika avseenden av dessa bidrags utsträckning, mer och mer skjutits åt sidan. Denna kostnadsutjämnning måste därför i ökad utsträckning bli en fråga om storleksordningen av det allmänna barnbidraget.

Socialministerns proposition innebär, som ovan påpekats, en radikal brytning med dessa av bostadsutredningen intagna ståndpunkter, vilka senare i huvudsak mött gillande hos remissorganen. I stället för att som bostadsutredningen lägga den största förbättringen på de familjer med *fler* än 2 barn, som för att undgå trångboddhet bor i eller vill söka sig till en något större lägenhet eller ett eget hem, innebär socialministerns förslag beträffande de vanliga familjebostadsbidragen en direkt försämring för flertalet sådana familjer, som har eller önskar skaffa sig ett eget hem. En fyrbarnsfamilj t. ex. får således enligt socialministerns förslag en förbättring av den enligt bestämmelserna i övrigt i bränslegrupp 1 tillkommande bostadsrabatt med 16 procent om den bor i en lägenhet om 2 rum och kök, med 8 procent om den bor i 3 rum och kök men en minskning med 4 procent om den bor i ett eget hem. Tvåbarnsfamiljer i 2 rum och kök får också enligt socialministerns förslag en mycket gynnsammare behandling än t. ex. den nyssnämnda fyrbarnsfamiljen i 3 rum och kök eller ett eget hem. Visserligen är den direkta försämringen enligt socialministerns förslag icke fullständigt genomgående för familjerna i egna hem, då inte alla dessa åtnjuta maximibidrag. Betydligt mer än hälften av alla familjer, som nu beviljas familjebostadsbidrag i egna hem, torde emellertid erhålla maximibidraget och alltså drabbas av den av socialministern föreslagna försämringen.

Från de utgångspunkter, som hittills varit vägledande för det allmänna bostadspolitik, måste den av socialministern föreslagna ordningen, som alltså kan sägas innebära en viss premiering av trångboddheten, betraktas som sär egen. Lika tydligt framträder de ur sociala synpunkter anmärkningsvärda dragen i departementschefens förslag vid beaktandet av den av honom förordade anordningen för förstärkta familjebostadsbidrag. Dessa bidrag, som alltså skall tillfalla familjer med utpräglad låga inkomster, hade i bostadsutredningens betänkande utformats så, att de i särskilt hög grad skulle kunna vara ägnade att stärka flerbarnsfamiljernas möjligheter att erhålla ett drägligt bostadsutrymme. Även i detta fall har departementschefen genom sitt förord för att förstärkningen skall vara densamma oavsett hur många barn familjen har erhållit den ur allmänt bostadssociala synpunkter icke önskvärda effekten att en mindre stimulans till en bättre bostad erhålles ju fler barn som familjen har.

Dessa socialministerns förslag finner vi stå i sådan strid med den hittills gällande bostadspolitiska målsättningen, att vi icke kan acceptera desamma. De administrativa fördelarna med det i propositionen förordade tillvägagångssättet synes icke vara stora och kan i varje fall ej uppväga de betydande bostadssociala nackdelarna. Vi förordar därför i första hand att riksdagen beslutar en omläggning av bostadsrabatterna i enlighet med 1951 års bostadsutrednings förslag. Dessutom förordar vi, att med 25 procent förstärkta bidrag införes i enlighet med den av Svenska stadsförbundet och SABO förordade reservationen till betänkandet, vilket är ägnat att reducera tröskelproblemen i samband med dessa förmåner. Om detta förslag icke anses böra vinna riksdagens bifall föreslår vi emellertid i andra hand att frågan om bostadsrabatternas aktuella utformning med hänsyn till att departementschefens förslag icke blivit föremål för någon prövning av de närmast berörda instanserna hänskjutes till en förnyad snabbt företagen utredning under biträde av sakkunniga från departementet, bostadsstyrelsen, stads- och landskommunerna samt riksdagen och att förslag baserade på resultatet av denna prövning förelägges 1953 års höstriksdag eller i nödfall 1954 års riksdag.

De skäl departementschefen förebragt till förmån för att nu icke utsträcka familjebostadsbidragen längre tillbaka i tiden än från och med den 1 januari 1942 synes oss däremot ha en viss bärighet, även om den statsfinansiella effekten av denna begränsning endast har temporär betydelse. Beträffande departementschefens förslag om överföring av vissa äldre familjebidrag till familjebostadsbidrag kan vi emellertid ansluta oss till bostadsutredningens mening, att densamma i en mera ansträngd statsfinansiell situation må kunna tillmätas mindre vikt. De ojämnheter, som här föreligger, kommer att successivt utjämnas av sig själva.

De av oss förordade ändringarna synes väl kunna rymmas inom den av socialministern föreslagna kostnadsramen för bostadsrabatter, 75 miljoner kronor, under förutsättning att omläggningen genomföres vid av departementschefen angiven tidpunkt.

Det är tydligt att det föreligger icke oväsentliga svårigheter att utforma ett bidragssystem för barnfamiljerna, som på samma gång är rättvist och relativt enkelt. Osökt kommer då tanken att finna ett helt annat system som bättre tillgodoser dessa synpunkter. Därtill kommer ett annat förhållande av stor vikt som talar i samma riktning.

Familjebostadsbidragen har som ovan framhållits till syfte inte enbart att möjliggöra för familjer med låg inkomst att få en god bostad utan även att allmänt verka utjämnande på barnförsörjningsbördan. Denna effekt syftar naturligtvis, och först och främst, även de allmänna barnbidragen att uppnå. På grund av inflationen har värdet av dessa bidrag väsentligt sjunkit. Av statsfinansiella skäl har det icke varit möjligt att höja

bidragen. En försämring har därför inträtt för barnfamiljerna i relation till övriga medborgare.

Skäl synes därför föreligga att ta upp frågan om familjebostadsbidragen och de allmänna barnbidragen ur synpunkten dels att åstadkomma en för-
enkling av bostadsrabatterna och dels att få en riktigare utjämning av
barnförsörjningsbördorna. Vi vill påpeka att tanken framförts redan av
bostadssociala utredningen som anförde:

»När en mera avsevärd bostadspolitisk effekt har nåtts, när å ena sidan
vanor och anspråk och uppfattning om vad som är anständighetsminimum
i fråga om en familjebostad, å andra sidan bostadsbeståndets struktur hun-
nit påverkas i tillfredsställande grad kan det mycket väl tänkas, i synner-
het om det allmänna förhållandet mellan inkomster och bostadskostnader
förskjutits i gynnsam riktning, att det kommer att bedömas som lämpligt
att sammankopplingen mellan familjebidrag och innehavet av en bostad
av godtagbar standard upplöses, särskilt om de reala förutsättningarna för
bostadsinspektionens verksamhet och hälsovårdsstadgans tillämpning då
ha kunnat förbättras i sådan grad, att krav inte endast på bostadens hygie-
niska kvalitet utan också på dess tillräcklighet med avseende på utrymme
kunna effektivt hävdas med legislativa medel, vilket hittills icke varit
möjligt. I sådant fall skulle det till bostaden knutna bidraget kunna uppgå
i ett allmänt barn- eller familjebidrag i kontant form och den speciella
bostadssubventionen till förmån för de barnfostrande familjerna kunna av-
vecklas. Utredningen betraktar en dylik utveckling såsom naturlig och
önskvärd och även realiserbar inom ej alltför avlägsen framtid men hävdar
å andra sidan, att i nuvarande läge och inom de närmaste åren det finns
fog för att speciellt inrikta en betydande del av samhällets familjestöd-
jande och barnkostnadsutjämnande åtgärder på förbättring av familje-
bostädernas utrymmes- och utrustningsstandard.»

En tänkbar utväg för att lösa detta problem relativt snabbt kanske vore
att i likhet med vad som gäller vid folkpensioneringen införa allmänna
barnbidrag med behovsprövade bostadsbidrag. Med någon säkerhet kan
man inte yttra sig om möjligheten härav, frågorna måste givetvis först
utredas. Det statsfinansiella läget torde också — vad man nu kan bedöma
— icke under den närmaste tiden medge omläggningar som skulle med-
föra några betydande utgiftsökningar.

Den här förordade utredningen bör även beakta de bostadsproblem, som
1951 års bostadsutredning avsett tillgodose genom det av den föreslagna
s. k. särskilda bostadsbidraget.

Under hänvisning till ovanstående får vi alltså föreslå riksdagen,

1. att med avslag på Kungl. Maj:ts förslag i vissa delar
beträffande bostadsrabatternas utformning under bud-
getåret 1953/54 antaga den av 1951 års bostadsutred-
ning för vanliga och förhöjda familjebostadsbidrag för-
ordade delningen, jämte det i motionen angivna inom
bostadsutredningen reservationsvis framförda förslaget

om en bättre lösning av det s. k. tröskelproblemet i vad detta förslag avser förhöjda bidrag.

2. att alternativt, därest ovannämnda förslag icke kan av riksdagen bifallas, anhålla att Kungl. Maj:t ville hänvisa Kungl. Maj:ts och bostadsutredningens förslag med till det senare hörande reservationer till ny snabbutredning under medverkan av sakkunniga från socialdepartementet, bostadsstyrelsen, stads- och landskommuner samt riksdagen och med uppdrag att snarast framlägga förslag till bostadsrabatternas aktuella utformning.
3. att hos Kungl. Maj:t anhålla att ovannämnda utredning även får i uppdrag att senare avlämna förslag till en samordning på längre sikt av de olika åtgärderna för samhällets stöd till barnfamiljerna, varvid särskilt angelägenheten av en förenkling av bostadsrabattsystemet och frågan om bostadsrabatternas eventuella anknytning till de allmänna barnbidragen bör beaktas med utgångspunkt från i motionen anförda synpunkter.
4. att avslå Kungl. Maj:ts förslag om viss överföring av familjebidrag till familjebostadsbidrag.

Stockholm den 9 april 1953.

Sven Wedén.

Olle Dahlén.
